

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 27.01.1984, sp. zn. 2 Cz 1/84, ECLI:CZ:NS:1984:2.CZ.1.1984.1

Číslo: 4/1985

Právní věta: Rozvedený manžel se nemůže již úspěšně domáhat zrušení práva společného užívání bytu, jestliže se z bytu odstěhuje a jestliže tím došlo k zániku práva společného užívání bytu trvalým opuštěním společné domácnosti. Rozhodne-li soud na návrh rozvedeného manžela o zrušení práva společného užívání bytu, pak právní moc takového rozhodnutí se stává výlučným uživatelem bytu ten z bývalých manželů, jehož určil soud. Předpokladem toho, aby národní výbor mohl přidělit náhradní byt nebo náhradní ubytování je to, že soud zároveň rozhodl o povinnosti druhého z manželů byt vyklidit po přidělení náhrady za byt.

Soud: Nejvyšší soud České soc. rep.

Datum rozhodnutí: 27.01.1984

Spisová značka: 2 Cz 1/84

Číslo rozhodnutí: 4

Číslo sešitu: 2-3

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Byt, Hospodaření s byty, Manželství - rozvod, Právo osobního užívání bytu, Rozhodnutí soudu, Společné užívání bytu manžely

Předpisy: 40/1964 Sb. § 177

§ 181

§ 496 41/1964 Sb. § 48

§ 52

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Navrhovatelka se návrhem domáhala, aby bylo zrušeno právo společného užívání bytu účastníků o jednom pokoji a kuchyni s příslušenstvím a aby bylo určeno, že další uživatelkou bytu bude navrhovatelka, a odpůrci aby byla uložena povinnost byt vyklidit do 15 dnů poté, co mu bude pravomocným rozhodnutím příslušného národního výboru přidělen náhradní byt nebo náhradní ubytování. K odůvodnění svého návrhu uvedla, že odpůrce ji ze společného bytu vykázal a že bydlí dočasně v rodinném domku svých rodičů; má však zájem byt užívat, zejména s ohledem na skutečnost, že jí byl svěřen do výchovy nezletilý syn účastníků M. M. (ve stáří 4 let).

Odpůrce namítal, že navrhovatelka neměla nikdy v úmyslu byt společně s ním užívat, o čemž svědčí to, že bydlela v rodinném domku svých rodičů, kde měla k dispozici dva pokoje. V bytě, který jí byl přidělen za trvání manželství, bydlela asi týden a potom odešla opět ke svým rodičům, kam jí pak odvezl i její věci, takže navrhovatelka byt vůbec neužívala. Požadoval proto, aby byl určen dalším

uživatелеm bytu.

Okresní soud v Uherském Hradišti rozsudkem zrušil právo společného užívání účastníků a určil, že byt bude nadále odpůrce, s tím, že povinnost vyklidit byt oproti přidělení náhradního bytu či náhradního ubytování se navrhovatelce neukládá. Žádnému z účastníků nepřiznal právo na náhradu nákladů řízení. K odůvodnění svého rozhodnutí uvedl, že navrhovatelka sama byt dobrovolně opustila a že jej nehodlala užívat. Svoji bytovou potřebu (i bytovou potřebu dítěte) má uspokojenu v rodinném domku svých rodičů, a proto není třeba rozhodovat o poskytnutí náhradního bytu či náhradního ubytování. Navíc navrhovatelka nemá v bytě žádné věci, takže není třeba ukládat jí povinnost byt vyklidit.

K odvolání navrhovatelky krajský soud v Brně svým rozsudkem změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že právo účastníků užívat společný byt se zrušuje dnem, kdy bude navrhovatelce přidělen náhradní byt či poskytnuto náhradní ubytování. Jinak rozsudek soudu prvního stupně potvrdil. Rozhodl také o tom, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení.

Nejvyšší soud ČR rozhodl o stížnosti pro porušení zákona, kterou podal generální prokurátor ČR tak, že uvedenými rozsudky soudů obou stupňů byl porušen zákon.

Z odůvodnění:

Rozhodování o tom, kdo z rozvedených manželů (pokud jim svědčilo právo společného užívání bytu a pokud se o jeho další užívání nedohodli) bude byt nadále užívat, ponechává zákon (§ 177 o. z.) k posouzení soudu po zhodnocení všech rozhodujících skutečností a důkazů. Jediné hledisko v tomto směru obsahuje ustanovení § 177 odst. 3 o. z., podle něhož při rozhodování vezme soud zřetel na zájmy nezletilých dětí.

Z ustanovení § 181 o. z. vyplývá, že ustanovení § 179 odst. 1 a § 180 odst. 1 o. z. platí i v případě, jestliže uživatel opustí trvale společnou domácnost. Pokud jeden z manželů trvale opustí společnou domácnost, právo společného užívání bytu zanikne a manžel, který společnou domácnost trvale opustil, ztrácí právo společného užívání bytu; jediným uživatelem se stává ze zákona druhý z manželů. Ustanovení § 181 o. z. platí s použitím ustanovení § 496 o. z. i pro případy, že jeden z rozvedených manželů se po rozvodu vystěhuje. V takovém případě už nepřichází v úvahu postup podle ustanovení § 177 o. z.

Jestliže soud prvního stupně dospěl v projednávané věci k závěru, že se navrhovatelka z bytu odstěhovala, nemohlo přicházet v úvahu vyhovění jejímu návrhu na zrušení práva společného užívání bytu, neboť v takovém případě již došlo k zániku tohoto práva. Úkolem soudu však bylo spolehlivě zjistit, zda navrhovatelka skutečně natrvalo opustila společnou domácnost s úmyslem je zrušit a víc už ji neobnovit. Za tím účelem bylo třeba provést podrobný výslech účastníků k okolnostem, za nichž došlo k odchodu navrhovatelky ze společné domácnosti, a k tomu zda z její strany šlo o svobodný projev vůle nebo o faktický stav vyvolaný jednáním odpůrce.

Soudy rozhodly na základě nedostatečně zjištěného skutečného stavu věci i v otázce určení dalšího uživatele bytu. Bylo třeba zhodnotit význam skutečnosti, že navrhovatelce byl do výchovy pro dobu svěřen nezletilý syn. Zájem nezletilého dítěte může výjimečně vést i k závěru, že bude třeba určit za dalšího uživatele bytu toho z bývalých manželů, kterému nebylo svěřeno do výchovy nezletilé dítě, avšak pro takové rozhodnutí musí soud získat dostatečné skutkové podklady. Proto bylo také třeba provést důkazy k otázce možnosti bydlení navrhovatelky v domě svých rodičů včetně důkazů k posouzení dalších hledisek, rozhodných pro určení výlučného uživatele bytu (jako např. zdravotní stav účastníků, význam místa bydliště a pracoviště atd.).

V projednávané věci pochybil i odvolací soud, který sice dospěl k závěru, že právo společného užívání bytu účastníků nezaniklo a je tedy na místě rozhodnutí o zrušení práva společného užívání bytu, avšak stanovil, že právo společného užívání bytu zanikne až ke dni, kdy bude navrhovatelce přidělen náhradní byt nebo poskytnuto náhradní ubytování. Rozhodl-li totiž soud o zrušení práva společného užívání bytu, pak právní mocí takového rozhodnutí se stává výlučným uživatelem takového bytu ten z manželů, jehož soud určil. Právo druhého manžela potom spočívá jen v právu bydlení v bytě do přidělení bytové náhrady. Toto právo trvá do doby, než je realizována soudem uložená povinnost vyklidit byt ve spojitosti s přidělením náhradního bytu nebo s poskytnutím náhradního ubytování.

Rozhodnutím odvolacího soudu se vytvořila situace, že navrhovatelce přísluší právo bydlení v bytě do doby, než jí bude přidělena bytová náhrada. Z ustanovení § 48 a § 52 odst. 1 zákona č. 41/1964 Sb. o hospodaření s byty však plyne, že náhradní byt nebo náhradní ubytování může místní národní výbor přidělit jen v tom případě, že dosavadní byt má být vyklizen na základě rozhodnutí soudu nebo národního výboru. Jestliže ovšem navrhovatelce nebyla rozhodnutím soudu uložena povinnost byt vyklidit, nemůže přicházet v úvahu ani přidělení náhradního bytu nebo poskytnutí náhradního ubytování.

Řízení, které předcházelo rozsudkům soudů obou stupňů, trpí tedy závažnou vadou, spočívající v nedostatečně zjištěném skutečném stavu; tato vada mohla mít vliv na rozhodnutí ve věci. Je proto třeba doplnit řízení provedením důkazů ve shora naznačeném směru a zhodnotit všechny provedené důkazy jak jednotlivě, tak i v jejich vzájemné souvislosti ze všech hledisek, která připadají v úvahu (§ 132 o. s. ř.).

Z uvedeného tedy vyplývá, že rozsudkem soudu prvního stupně i rozsudkem odvolacího soudu byl porušen zákon v ustanoveních § 6, § 120 odst. 1 o. s. ř. v souvislosti s ustanoveními § 177 odst. 1 a 3 a § 181 o. z.